

פרשת שמות
כ"ה טבת ה'תשפ"ד
שנה י"ב גליון ט"ז

סדר קריש	מוצ"ק	הדלקת הנרות	לעיקוואוד
8:57/9:40	5:59	4:27	ברוקלין
8:57/9:40	5:56	4:24	ירושלים
8:33/9:12	6:06	4:13	בני ברק
8:35/9:14	6:03	4:27	אלעד
8:34/9:13	6:04	4:20	

שבת מברכים: ראש חודש שבט ביום ה' הבעל"ט
 מולד ביום חמישי בשעה 8:45 בבוקר עם 4 חלקים

רחמי עלי

ליקוטי מאמרים ודברי חינוך ואמונה מספרים הקדושים על פרשת השבוע

ויקם מלך חדש וכו'.

בפסוק ויקם מלך חדש אשר לא ידע את יוסף, ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו, הבה נתחכמה לו פן ירבה וגו' ועלה מן הארץ, וישמו עליו שרי מסים וגו', וכאשר יענו כן ירבה וכן יפרוץ. והקושיא מפורסמת, איך נוהג זה בכל אדם ובכל זמן. ושאר ספיקות.

ונראה לי דהפסוק אמר טוב ילד קטן וחכם ממלך זקן וכסיל, ודרשו על יצר הרע ויצר הטוב יעו"ש (קהלת רבה ד).

והנה אם היה היצר הרע בא בדמות מלך זקן אל האדם כדי שידע האדם שהוא היצר הרע, ודאי לא היה אשמה בזה, כי השומע ישמע, והחדל יחדל. אך מה שמשנה כסות ולשון בדמות חדש, כאלו הוא ילד קטן שהוא יצר הטוב, בזה נאשם לעתיד שהקדוש ברוך הוא ישחט ליצה"ר (סוכה נב עמוד א).

וכמו ששמעתי פירוש הפסוק, בן אמך תתן דופי אלה עשית והחרשתי (תהלים ג, כא), מה שאין כן מה שדמית להיות כמוך וגו' ודפח"ח. וכמ"ש האלשיך ויצמד ישראל לבעל פעור (במדבר כה, א) יעו"ש.

ובזה יובן ויקם מלך חדש, ששינה כסות ולשון ממלך זקן למלך חדש, וחדש גזירותיו להוסיף גזירות ומצות חדשות, כאלו הוא יצר הטוב ומפתה לעשות מצות, אשר לא ידע את יוסף להוסיף במעלות השלימות, כי הוא היפך מדרגת יעקב שהוא עקב ושפלות, שאינו מחזיק טובה לעצמו גם בעוסק בתורה הרבה, לכך אלה תולדות יעקב יוסף (בראשית לו, ב), מה שאין כן זה המלך חדש שמתנשא לאמר כי יש לו רב זכיות, מדרגת עשו שאמר יש לי רב (בראשית לג, ט), זה לא ידע את יוסף.

ויאמר אל עמו, הם איברי האדם שהיו עמו של היצר הרע עד עכשיו, אמר להם הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנ"ו דייקא, ר"ל מה שישאל עושה חיל לסגל מצות ומעשים טובים אשר מכל מצוה נברא מלאך כנודע, כל זה הוא ממנו, מן איברי האדם הגשמי שהם אנשי חיל היצר הרע, כי הנשמה להיותה רוחני אי אפשר לעשות שום מצוה כי אם על ידי איברי החומר, לכך הבה נתחכמה לו פן ירבה וגו' ועלה מן הארץ, ר"ל שיהיה עלייתו לעלות במדרגות רמות מן החומר שהיא נקרא ארץ נגד הצורה שנקרא שמים, כמו שכתבתי מזה במקום אחר. לכך וישמו עליו שרי מסים וגו', לטורדו בטרדות העולם הזה, ולא יהיה תמכין לאורייתא, בסוד ותקע כף ירך יעקב הנזכר בוזהר (וישלח קטא עמוד א), וכאשר יענו כן ירבה וכן יפרץ כמ"ש ופרעה הקריב (שמות יד, י), וכמו ששמעתי ממורי (פ' בראשית סי' א) ש"ן אמר אויב ארדוף שיש ה' אלפין, כי אלופו של עולם נסתר בו כדי שיתקרב יותר לעבודתו יתברך, לכך כן ירבה וכן יפרץ וק"ל.

ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבודה.

עייך רש"י שפירש וימת מלך מצרים, שנצטרע והיה שוחט תינוקת של ישראל ורוחץ בדמן, וכתב המזרחי דאי וימת ממש למדה ויאנחו, עייך שם. אך הקשה דאם כן ויאנחו סתמא מבעיא ליה למכתב, ואיך נאמר ויאנחו מן העבודה, ועייך בבית שמואל אחרון מ"ש בשם הפרשת דרכים, דהנה הקב"ה

אמר לאברהם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה (בראשית טו, יג), ולא היה רק רד"ו, וכתבו המפרשים דמחמת שישאל פרו ורבו מאד, היו עובדין ברד"ו שנה כמו בת' שנים, ולפי זה כשראו ששוחטין הילדים, אם כן לא יהיה הרבה כל כך ויתארך זמן הגלות יותר, ולכך ויאנחו בני ישראל מן העבודה שיהיו זמן רב עוד בגלות, עד כאן דבריו. ולי נראה על פי דאיתא דריבוי עם השלים למנץ ת', ואיתא נמי דקושי השיעבוד השלים, ואם כן כשפחת וממעט, ר"ל ששחט את ילדי ישראל כנ"ל, ממילא צריך להיות קושי השיעבוד שישלים, וז"ש ויאנחו בני ישראל מן העבודה דייקא, והבן.

ישמח משה

ויאמר אליו מזה בידך ויאמר מטה.

נ"ל בעזרה"י מטה רומז על הבטחון שאדם שיש לו בטחון על הש"י הוא סומך על הש"י כמו אדם שיש מטה בידו וסומך על המטה לכך אמרו רז"ל (שמות רבה ח, תנחומא תורע ח) שהמטה של משה של סנפירינן ובמדרש רבה איתא שהספיר הוא חזק מאוד כשמניח הספיר על ברזל ומכה בקורנס על הספיר נבקע הקורנס והברזל והספיר אינו חסר כלום כן מטה זה של משה היה מורה על אמונה ובטחון חזק מאוד לסמוך על הקב"ה בחזקה ובודאי.... וכן אמרו רז"ל (דברים רבה ג, שוחט תהלים קיד) שם המפורש היה חזק על המטה היינו שמו של הקב"ה נעשה מפורש בפי כל ישראל וחזק בלב כל ישראל ע"י המטה....

רב ייבי, מהרה"ק ר' יעקב יוסף מאוסטראה ז"ל בתו"ד

וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה וירא והנה הסנה בער בער באש והסנה אינו אכל.

...ולמה הראה לו הקב"ה למשה בענין הזה, לפי שהיה מחשב בלבו ואומר שמא יהיו המצריים מכלין את ישראל, לפיכך הראהו הקב"ה אש בוערת ואינו אוכל, א"ל, כשם שהסנה בוער באש ואינו אוכל כך המצריים אינן יכולין לכלות את ישראל....

מדרש רבה שמות פרשה ב פסקה ה, בתו"ד

ויאמר ה' ראה ראיתי את עני עמי וכו'.

...כלומר שרואה אני את עניים שמחמתו אי אפשר להם לעבוד עבודתם לשמו יתברך מתוך שמחה, והם עובדין אותי מתוך עצבות מחמת צרת השיעבוד ואין נחת רוח לפני בזה....

מאור ושמש, בתו"ד

ויאמר ה' ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים ואת צעקתם שמעתי מפני נגשיו כי ידעתי את מכאביו.

וי"ל הפסוק כי הי' הנשמה משוקעת בטומאת מצרים ע"כ נקראת מצרים מצר הקדושה ראש הטומאה, אמנם ישראל להיותם אז בשפל המדרגה לא צעקו רק מפני נגשיו גופם ולא אכפת להו בגלות נשמה, ומכל מקום הקב"ה (דגם) לזכות כי אין אדם נתפס על צערו (כבא בתרא טז עמוד ב), וזהו ראה ראיתי עני עמי במצרים פי' במה שהם בבחינת עמ"י שהוא הקדושה שבקרבם הוא בעוני טומאת מצרים, וגם שמעתי שכל צעקתם אינו אלא מפני נגשיו לא זולת אלא כי ידעתי את מכאוביו ואין אדם נתפס על צערו.

חת"ם סופר, על התורה

רהשי ההלכה

פסקים וביורוי הלכות בדברים
המצויים הלכה למעשה מפסקי
מורן בעל שבת הלווי וצ"ל

בעריכת
הרה"ג ר' ישכר דוב שטיין שליט"א
מור"ן באלעד
בפיקוח הרב הגאון ר' משה שטיין שליט"א
רב דקלה חסידי בני ברק, מו"ץ בשכט הלוי
ונח"מ פסקי מורן ושבית לוי

פסקי הלכות

מהלכות שבע ברכות

א. יציאה מסעודת נישואין קודם שבע ברכות: מעיקר הדין אין חיוב על כל משתתף בסעודת נישואין ושבע ברכות לשמוע ז"ב שהחיוב הוא שיברכו ז' ברכות בסעודה שאכלו בה י' בני אדם גדולים, ולכן כשהסעודה נמשכת זמן רב ואינו יכול להשאר מותר לו לברך ולעזוב קודם אמירת ז"ב, והמחמיר בזה תע"ב (שו"ת שבת הלווי ח"ט סי' רע"א, וכמובן שכ"ז הוא רק באופן שמומן ב', ואם א"א לזמן ב' משום שיפגע בעל השמחה והוא צורך מצוה וישארו י' לבהמ"ז יכול לזמן בג' וכמבואר במשנ"ב סי' קצ"ג סקט"ז, ואם אינו יכול לברך בג' והוא במקום אונס או הפסד ממונן ב' במשנ"ב שם סקט"א ובה"ס ר"ה סק"ה דאפשר שיש להתיר לברך בלי זימון).

ב. מנין הימים של השבע ברכות: ז' ימי השמחה מתחילין לאחר השבע ברכות שברכו בחופה, ולכן כשהיתה החופה בלילה נחשב הלילה והיום שלמחרת כיום א', וכשהחופה היתה ביום אפילו סמוך לערב נחשב היום ליום א' והלילה והיום שלמחרת נחשב ליום ב' משבעת הימים (רמ"א אה"ע סי' ס"ב, ובפ"ת סק"ב ב' כ' דכן הסמכת האחרונים דהברכות בחופה קובעים ולא זמן היחוד או הסעודה), וחופה שהתקיימה בבין השמשות לדעת מורן וצ"ל מונים מהלילה ונחשב הלילה והיום שלמחרת ליום א' (שו"ת שבת הלווי ח"ט סי' עד"ר אות ב', ובקונטרס ברכת חתנים מאמו"ר הגאון ר' משה שטיין שליט"א הביא ששמעו מהגר"ש אלישיב והגר"נ קרליץ וצ"ל דסב"ל ויש למנות מהיום וכ"כ באוצה"פ בשם ברכת הבית).

ג. יום השביעי: ז' ימים אלו אין נמנים מעת לעת ולכן אם נערכה החופה ביום ב' אחה"צ מסתיים היום הו' בסוף יום א' (פ"ת שם סק"ב ב'), התחילו הסעודה ביום הו' מבעוד יום ונמשכה הסעודה לתוך הלילה אין מברכין ז"ב משחשיכה (עי' רעק"א בשו"ע שם ס"ו והובא בשב"ל ח"א סי' ל"ט ובפ"ת שם סק"ב ובהאלף לך שלמה אהע"ז סי' ק"ז, ומנהג יזניץ בעבר להקל בזה), וכשחל יום הו' בשבת יש מקילין לברך בס"ג אחר שחשיכה והמקיל יש לו על מי לסמוך (שו"ת שבת הלווי ח"א סי' ס"ו ל"ט וה"ג סי' צ"א), ובבהש"מ עד י"ג וחצי דקות אחר השקיעה לדי' מרן וצ"ל אפשר לברך (ולד' הגר"ש אלישיב והגר"נ קרליץ וצ"ל אין לברך, ואמר הגר"נ קרליץ שאם היתה החופה בבשה"מ יכול לברך עד אותו מספר דקות אחר השקיעה משום מ"ג, קונטרס ברכת חתנים הנ"ל), ואין לברך ז"ב ביום השביעי קודם בהמ"ז כשרוצה להמשיך את הסעודה בלילה דזמן הברכות הוא לאחר בהמ"ז (כפשוטו השו"ע שם ס"ה דתקנהו אחר בהמ"ז וכד' הראשונים שאין לברך בלא סעודה ע"ש בב"י).

ביורוי הלכות

אמירת ברכות אירוסין ושבע ברכות בחופה על ידי רמקול

א"י"ז ברכה לעשיית המצוה אלא ברכה זו נתקנה לתת שבח להקב"ה שהבדילנו מן העמים וצונו לקדש אשה המותרת לנו, וכן הוא ד' התוס' בשם ר"ת (פסחים ז. ד"ה בלבער שכ' דאבי הבן מברך להניסו לאחר המילה דהוה ברכת השבח וא"צ לברך עובר לעשייתו אלא במקום שהעושה המצוה מברך אבל כשאחר מברך לא ותדע שהי' ברכת אירוסין אינו מברך אלא אחר אירוסין), ולד' זו יכילם לברך גם כשאין החתן שומע הברכה, וכן נקט רעק"א (בגליון השו"ע יו"ד סי' א' על הט"ו סק"ז) בפשיטות לגבי קידושי חרש המדבר ואינו שומע דמ"מ הרב מברך דהוי ברכת השבח וכמ"ש שם הט"ו, ואף שבנדוע בזהוה (אה"ע תנינא סי' א') נשאר בספק אם יכילם לברך ובפרט כשגם הכלה חרשת כיון דלהרמב"ם צריך החתן לשמוע הברכה, להגרעק"א נראה בפשיטות דיכולין לברך וכן אנו עושים מעשה לפעמים בנישואי חרש (עי' בשו"ת שב"ח ח"ח סי' רע"ז אות א' שהביא ראה דלעיקר דינא נקטינן כרעק"א דהוה ברכת השבח ויכולין לברך בנשואי חרש), וע"ע בתבואות שור יו"ד סי' א' סק"ט) שנקט בפשיטות שאין המברך צריך להוציא החתן בברכת אירוסין דלא נתקנה עבור החתן אלא עבור הנועדים לבית האירוסין, ולכן אף דלכמה פוסקים ספיקא דדינא הוא ולכתחילה גם אנתנו נוהגים לומר לחתן שיכוין לצאת יד"ח בברכת אירוסין, מ"מ לענין שמיעתו ע"י רמקול אף דאנו מחמירים שלא לצאת בשמיעה ברמקול כשצריך לצאת מדין שומע כעונה וכנ"ל אין להרעיש ולמחות במקילים בנדו"ד דלהרבה פוסקים אין דינו בכרכת המצוות, וכ"ש דאין לחוש לענין ברכות נישואין דהו"ל ככלה בלא ברכה (שאסורה לבעלה נדה), דברכות נישואין לכ"ע הוי רק ברכת השבח.

ועני"ש בשב"ח ל' סי' רמ"ה שהק' השואל מ"ט יש להקל בשמיעת בפה"ג ע"י רמקול (שהחתן והכלה הטועמים מהכוס יוצאין הברכה מהמברך) והשיב מרן וצ"ל דמהנסינן ראיתי דרוב פעמים כיון דהחתן עומד ליד המסדר קידושין יכול הוא לשמוע קול המברך עצמו (בלי קול הרמקול) אם נותן דעתו לכך, ולפי"ז גם בברכת אירוסין יכול לצאת יד"ח בפה"ג, ועני"ש שהק' השואל דלהצד דשמיעה ע"י רמקול לא חשיבא שמיעה נמצא דלא נאמרו ברכות הנישואין בעשרה והרי מבואר בשו"ע אה"ע סי' ס"ב ס"ד דאין מברכים ברכת חתנים אלא בעשרה (ובברכת אירוסין צריך עשרה רק לכתחילה כמבואר באה"ע סי' ל"ד ס"ד), והשיב מרן וצ"ל דא"ז נכון דכיון שהיו שם עשרה בשעת ברכה גם אם לא שמעו את הברכות חשיב כמברך בעשרה דאף דלכתחילה צריך שישמעו עשרה את המברך מ"מ בדיעבד כשלא שמעו את המברך לא חשיב ברכה לבטלה וכמבואר באו"ח סי' קל"ט ס"ו (משנ"ב סק"ה ובה"ל ד"ה והברכות) לענין המברך ברכות התורה בקריאת התורה בלחש דא"צ לחזור ולברך, ועוד דבנדו"ד דבאמת שומעים הברכות ע"י הרמקול ודאי עדיפא מהתם והוית דברכות נישואין חשיבי ברכות השבח לכ"ע דע"ת נוטה דנקרא שמיעה ע"פ, ומ"מ כדאי אם אפשר שיעמדו עשרה אנשים קרוב להמברך וישמעו הברכות מפיו וכנ"ל, והמהדרין מן המהדרין לא משתמשים כלל ברמקול. וע"כ להלכה למעשה מותר לומר ברכות אירוסין ונישואין ברמקול (ויתנו החתן והכלה את דעתם לשמוע ברכת בפה"ג מקול המברך עצמו כדי שיכולו לטעום מהיו).

שאלה: האם מותר לומר ברכות אירוסין ונישואין בחופה ע"י רמקול, או שכיון שהקול הנשמע אינו קול המברך עצמו לא שייך בו דין שומע כעונה ולא יצאו החתן והכלה ברכות אירוסין ונישואין וברכת בפה"ג (ולא יוכלו לטעום מהיו)?

תשובה: נחלקו הפוסקים האם יכילם לצאת יד"ח קריאת המגילה או שאר ברכות בשמיעה ברמקול מדין שומע כעונה, לד' הגרש"א וצ"ל (במנחת שלמה ח"א סי' ט' אות א') כיון שהקול היוצא מהרמקול אינו הקול של המדבר אלא קול אחר הנוצר ע"י גלי הקול היוצאים מפיו שהפכים במיקרופון לזרמים חשמליים המשתנים לפי קול הדובר וכשעוברים הזרמים החשמליים לרמקול ע"י החוטים הם יוצרים קול חדש, א"כ פשוט שאין קול זה נחשב כיוצא מפי בר חיובא ואין יכילם לצאת בו קריאת המגילה או שאר ברכות מדין שומע כעונה שא"י כלל קול אדם, וכן הסכים בהלכה בשו"ת מנחת יצחק ח"ג סי' ל"ח אות ט"ז, אמנם בהגהות בגליון המנחת שלמה הערה 4 כ' הגרש"א שלאחר כתיבת מאמר זה נודמן לי לדבר עם מרן הזו"א וצ"ל ואל' שלדעתו א"י כ"כ פשוט ויתכן דכיון שהקול הנשמע נוצר ע"י המדבר וגם הקול נשמע מיד כדרך המדברים אפשר דגם זה חשיב כשומע ממש מפי המדבר, וסיים הגרש"א ולע"ז הוא חיודש גדול ואין אני מבין אותו, אלא שבשו"ת אגרות משה או"ח ח"ב סי' ק"ח כ' דלדידי מספקא טובא דאף אם נימא שהאמת הוא עם האומרים שהקול היוצא מן הרמקול אינו קולו של האדם אלא הוא קול אחר הנוצר מקולו אפ"ה יש להחשיבו כשמיעת קולו ממש שהי' רק כשהוא קורא נשמע הקול וכל הנשמע ברמקול נעשה מקולו ממש, ואולי כוח השמיעה באופן הרגיל הוא ג"כ באופן זה שנברא איהו דבר באויר ומגיע לאזנו וכן מסתבר לפי מה שאומרים חכמי הטבע שהקול יש לו הילוך עד האוזן וגם יש קצת שהיו זמן בהליכתו ואפ"ה נחשב לקול האדם, וא"כ אפשר שגם הקול הנוצר ברמקול נחשב לקולו ממש וכן הוא יותר מסתבר, (והוא לכאורה ממש כדברי החזו"א הנ"ל) ומ"מ למעשה סיים שם באג"מ דאין להנהיג חדשות ובפרט שאין הדבר ברור להתיר, ועי' בשו"ת שבת הלווי ח"ה סי' פ"ד שכ' מרן וצ"ל שאף שהוא נוטה למשי"כ האגרות משה שהקול הנשמע ע"י הרמקול נחשב כקול האדם לענין שומע כעונה מ"מ למעשה אין להנהיג חדשות ואין להקל לקרוא המגילה ברמקול כי זה תחילת הריסה ומו"מ בדיעבד כששמע קריאת המגילה ברמקול צריך לשמוע שנית אבל בלא ברכה כיון שמעיקר הדין קרוב יציא, ולכאורה לפי"ז בנדו"ד כיון שצריכים להוציא את החתן והכלה בברכות אירוסין ונישואין ובה"ג (שלפי המנהג טועמים הם מהיו) אין לאומרים ע"י רמקול.

אלא שבשו"ת שבת הלווי ח"י סי' רמ"ד כ' מרן וצ"ל דאין הדבר ברור לאיסור, דנחלקו הראשונים האם ברכת אירוסין הוי בכרכת המצוות וצריך החתן לשמוע ולצאת יד"ח או דהוי בכרכת השבח שצריך לאומרים בעת הקידושין ואין החתן צריך לצאת יד"ח, דלהרמב"ם (פ"ג מה' אישות כ"ג) הוי בכרכת המצוות (וז"ל כל המקדש אשה בין ע"י עצמו בין ע"י שליח צריך לברך קודם הקידושין או הוא או שלוחו כדרך שמברכין על כל המצות וכו') ואם קידש ולא בירך לא יברך אחר הקידושין שזו ברכה לבטלה וכו') וצריך החתן לצאת יד"ח בברכה זו, אמנם להרא"ש (פ"ק דכתובות סי' י"ב)

הילולא דצדיקא

גלב"ע
כ"ה טבת תקצ"ה
מנו"כ בטשיטשעליניק

הרה"ק
ר' משה צבי
מסאוראן זי"ע

אלה תולדות

רבינו, כבוד הרב הגאון הקדוש המפורסם בקצוי ארץ, איש אלקים, קדוש יאמר לו, (ש"ת ברכת יוסף [לאנדא] אה"ע סימן סג), 'איש אלקים קדוש מסאוראן' (מכתב לרבינו מכולל וואהלין בטבריה), הרה"ק הר"ר משה צבי מסאוראן זצ"ל, נולד בשנת תקל"ה, לאביו הרה"ק הר"ר שמעון שלמה מסאוראן זצ"ל מגדולי תלמידי הרה"ק המגיד ממעזיטש זצ"ל, חתן הרה"ק הר"ר דוד הלוי מסטעפי'ן זצ"ל, חתנו של הרה"ק הר"ר יחיאל מיכל מזלאטשוב זצ"ל.

נודע בזמנו לאיש אלוקים קדוש עליון שנתקדש בקדושה יתירה. גם היה מפורסם בעבודתו שהיתה באימה וביראה. סביבו נשערה מאוד, וחיל ורעדה אחז בו בעת שהיה ומשתפך לפני קונו. צדיקים העידו עליו שהיה דבוק בו ית"ש בכל רגע ורגע. ולבד כל זאת, יצא שמעו גם כגדול ומפורסם בגאונות, בנסתר כנגלה.

נורא תהילות

העיד עליו רבו הרה"ק הר"ר ברוך ממעזיב'ו זצ"ל, "אילו היו לי מנין של עשרה תלמידים כמותו, היה נקל לי להביא את משיח צדקנו לגאלנו".

פעם אמר רבינו, כי יכול הוא לתת דין וחשבון על כל רגע ורגע מיום עומדו על דעתו, תוך כדי דיבור פנה לזקן שעמד לידו, ושאלו, מדוע אתה מסתכל עלי כך בתמיה, הלא כמה שנים עברו מיום חתונתך, חמישים שנה?! הזכר אתה מי סידר הקידושיך? ומי היו השושביניך וכו'?, לאחר שהלה ענה בחיוב, אמר לו רבינו, הלא כל כך הרבה שנים עברו מאז, ועדיין זוכרים?!?!? אלא דבר חשוב זוכרים!!! לי כל רגע חשוב!!! (אוצר ישראל).

פעם אחת בהיות רבינו על אם הדרך מעיר לעיר, ואלפי בני ישראל שחרו לראות הוד פני קדשו בהיותו חד מזקני צדיקי דורו וממאוריה, ולגודל ענותנותו לא היה יכול לסבול את הכבוד הגדול שהנחילו לו, ובצר לו דימה בנפשו, שהלוא המרכבה שהוא יושב בתוכה נגדרת ע"י סוס, והסוס כל חילו רק בחייו הבהמיים, ובשעה שנטלת ממנה חיותה הרי היא מתחילה לרקוב ולסרוח, ומתוך מחשבת סרחון זו החל רבינו להקיא מגודל הגיאול שבו, וכך הבריח את עצמו מחשש הכבוד שבחלה נפשו ממנה.

עושה נפלאות

פעם נכנס לרבינו אדם שהיה עיוור בשני עיניו ר"ל, והתערעם על מר מזלו, ואמר, רבינו, אנא הושיעני כי אומלל אני, שהרי סומא אני וסומא חשוב כמת. אמר לו רבינו, וכי לזה אומלל יקרא, הלא מאושר אתה שהקב"ה הצילך מראיית מראות אסורות. אמר לו, רבי, ברצוני ללמוד תורה ואינו ביכולתי. אמר לו רבינו, אם כן, יעזור השם שתזכה לראות וללמוד בספר!! והעיד הרה"ק הר"ר מרדכי חיים מסלונים שהכיר אותו יהודי, והיה עיוור כל ימיו, אמנם מרגע שפתח ספר מיד אורו עיניו ולמד בשקיקה גדולה כחאחד האדם ממש.

פעם אחת הגיע איש אחד עם בנו לרבינו שיניח לו תפלין בפעם הראשונה לחייו. לאחר שהניח הנחת תפלין בירכו רבינו, ואמר לו לבחור הבר מצוה, שיזהר שלא לדבר שום שיחה בטילה כל עוד שמעוטר הוא בתפלין. עבר כמה שנים, ולפני חתונתו שוב הגיע אותו בחור להתברך מפי רבינו כנהוג, בירכו רבינו, והזהירו שיזהר מאוד שגם כשהוא לבוש בטליתו לא ידבר שום שיחה חולין, ואפילו בזמן שאינו לבוש בתפלין [כגון בשבת וי"ט], ואכן קיבלו החתן בקבלה גמורה. הגיע הזמן ואותו ויהודי הלך בדרך כל הארץ ונפטר לבית עולמו, וקברוהו עם טליתו כנהוג. וכשהביאו אותו לפני הבית דין של מעלה, התחילו לחקור ולדרוש במעשיו, 'נשאת ונתת באמונה' וכו', והאיש אינו משיב דבר לשואליו, מאחר שהוא מעוטף בטליתו, ואינו מדבר כלל שום שיחה כל עוד שהוא מעוטף בטליתו. מיד נעשה רעש גדול בשמים, היתכן שלא עונה ומשיב כלל במשפטו, הלא מעולם לא אירע מעשה כזאת. וההוא עומד על דעתו, שקבלה היה בידו כל עוד חייו עלי אדמות שאינו מדבר כשהוא עטוף בטליתו... יצא הפסק שיבדקו אם אמת היה הדבר שלא דיבר שום שיחה בטילה כשהוא עטוף בטליתו, אחר שבדקו ומצאו דבריו נכוחים, לא היה לבי"ד של מעלה שום ברירה, ואכן הוציאוהו זכאי במשפטו, ומיד הכניסו אותו לגן עדן למקום מנוחתו (כ"ק אדמ"ר מבאבוב זצ"ל).

בכפר אחד סמוך לסאוראן, היה איש אחד שהיה לו ארענדע [בית מרוח], והיה שם מסור אחד שרדף אותו ומסר אותו למלכות, עד שהיה מוכרח לברוח מהכפר שהיה שם, וזה המסור לקח את הארענדע שלו. ובא הנרדף לפני רבינו הרה"ק מסאוראן זצ"ל וסיפר לו את כל הענין, וביקשו לבוא לעזרתו שיוכל לחזור למקומו ולפרנסתו. מיד שלח רבינו אחר האיש הבליעל שיבוא לפניו, וענה לשליח שאינו רוצה לילך. שלח רבינו אליו פעם שנית, וענה ג"כ שאינו רוצה לילך. בפעם שלישית שלח אליו פתקא בכתב ידו, שאם לא יבוא, אז כלי מלחמה בידו להחרימו ולבערו מן העולם. והמסור הנ"ל מסר את האגרת הנ"ל לפני הקיסר, והקיסר שלח מכתב אל רבינו שיבוא אליו, וכתב בו, 'היתכן להחרים איש? וכי למי יש כוח לי או לך? ומי המלך, אני או אתה? שלח לו רבינו לקיסר לומר, שכיון כעת אינו בקו הבריאות לכן אינו יכול ללכת ולבוא לפניו, וכן היה כמה פעמים, עד שבא התראה בפעם אחרונה שמוכרח לבוא ביום תענית אסתר, ואם אינו בריא אז יביאו אותו במטה... ובניו היו אצלו ובכו, אמר להם רבינו, שידברו עם השר הממונה להוליכו למלך, שירשה לו לבוא ביום פורים, כי היום הוא תענית והוא חלש ואינו יכול ללכת, ונתרצה השר ע"י שוחד של כסף.

בליל פורים אמר רבינו הוציאו כל איש מעלי, ולא הניח שישארו אצלו אפילו בניו ונכדיו, ואמר לאיש אחד, שיביא מעד [י"ש], והביא לו כלי גדול עם מעד, ורבינו שתה את כל מה שהיה בהכלי, אל"פ שהיה

כלי גדול, ואח"כ צוה להביא עוד כלי, ושתה את הכל. אח"כ אמר, שבס"ד יהיה הכל על צד היותר טוב, ומיד כפף את עצמו ולקח את האגרת ששלח להמסור והציאו מן המנעלים שלו והראה אותו להמסובים, והכירו שזה ממש אותו האגרת עם חתימתו, ואמר להם, שידינו את האגרת מה דינו, ודנו אותו לשריפה. ואכן מיד שרף רבינו את האיגרת על ידי הנרות שדלקו על השלחן, אח"כ נכנסו כל העולם ושתו לחיים, והיה שמחה גדולה בבחי' ליהודים היתה אורה. ובבקר אחר התפילה נסע רבינו להעיר, ובא לפני הקיסר, ושאל אותו הקיסר, היתכן להחרים איש בלי רשותי? וכי מי המלך אני או אתה? אמר לו רבינו, אתה הוא המלך אדונינו קיסר. אמר לו הקיסר, א"כ למה כתבת אגרת שתחרים ותעבייר את אותו האיש מן העולם. אמר לו רבינו, ברצוני לראות את האגרת אם אכן הוא כתב ידי. אמר לו המלך, אם אראה לך מה שכתבת בכתב ידך, באיזה עונש אוכל לענוש אותך על זה? אמר לו רבינו, תוכל לעשות עמי מה שאתה רוצה, ושלח אותו הקיסר לחוץ וחיפשו את האגרת ולא מצאוהו, שאל הקיסר את כל המקורבים שם ואמרו כולם פה אחד שלא לקחו את האגרת, וחיפשו עוד ולא מצאוהו, ושלחו את הרה"ק לביתו לשלום. לימים הפציר בו הקיסר ברבינו שיגלה לו האיך הגיע האיגרת אליו, אבל רבינו לא רצה לגלות בשום אופן ענין זו. לימים אחר הפצרות מרובות, קרא לו הקיסר שוב ונתן לו הקיסר כתב בחותם המלך ששום איש לא יוכל לנגוע בו לרעה כל זמן מלכותו. זיעוכ"א.

הוא היה אומר

כשעלה משה למרום לקבל התורה, אמר לו הקב"ה, אחוז בכסא כבודי וחזור להן תשובה. וכו'. אמר להן, למצרים ירדתם, לפרעה השתעבדתם, תורה למה תהא לכם וכו'. פירש הרה"ק הר"ר משה מסאוראן זצ"ל, כך אמר להם משה רבינו, וכי למצרים ירדתם, הלא במכת בכורות כתיב אני ולא מלאך, כי אלמלא היה מלאך ושרף נכנס למצרים, תוקף הקליפה, מיד היה נפגמין מקדושתן. אבל בני ישראל שהו במצרים ר"י שנים ואעפ"כ לא נפגמה קדושתן, ונקראין בני אברהם יצחק ויעקב, וזכו למעלה גדולה כזו שלא זכו בה יחזקאל בן בוזי, וא"כ הרי הם גדולים מכם, ואין לכם מושג והשגה כלל בקדושת ומעלת נשמת ישראל. ואכן נתקבלה טענתו של משה וקיבלו ישראל את התורה, ע"כ, (ליקוטי שושנים למסכת שבת).

וא"כ בוא וראה, גודל מעלת איש הישראלי שיש לו נשמה טהורה חלק אלוה' ממעל, חצוב מתחת כסא הכבוד, שאע"פ שהיו ישראל במצרים בדיוטא התחתונה כמאמר האריז"ל שאלמלא היו נשאים אפילו רגע אחת במצרים, היו נשקעים בה לעולם. ואע"פ נתקבלה טענת משה רבינו שהנפש הישראלי אפילו במצב זו, גדולה וקדושה היא לאין ערוך, עד שאפילו מלאכי השרת אינם מגיעים לדרגה זו לעולם...

באור החסידות

שובבי"ם – שינוי הרגילות בעבודת המורא

"של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא" (ג.ה). על דרך העבודה אמר לבאר הרמ"ק **מקאברין** (אמרות משה): "של נעליך מעל רגליך" - זאלסט אפטהון דעם פאר שליסונג פון דיין רגילות - שתסיר את הדברים הנועלים אותך על ידי הרגילות שלך. אז תראה "כי המקום אשר אתה עומד עליו", בכל אופן מדרגתך אשר אתה עומד עליו "אדמת קודש הוא", כי בכל מקום ובכל עת ובכל רגע תוכל למצוא קדושתו של השם יתברך. הן כזאת כתב באורחות **צדיקים** (שער התשובה) שבעבור שבעה דברים יקדים האדם לשוב בבחרותו כשהוא בגודל כחו, והשביעי - צריך שידע להתחזק מאד ולסבול סבל גדול להימנע מן הרע אשר הרגיל בו, כי זה דבר פשוט מאד שעבירה שהורגל בה כל ימיו נעשית לו כהיתר (יומא פו ב), וקשה לו מאד לפרוש ממנה. ועל כן צריך אדם היווק גדול וגדרים גדולים לפרוש ממה שהורגל, וצריך הסכמה גדולה בכל לבו ובכל נפשו להימנע. ויסיר ההרגל מלבו כאילו לא הורגל, וירגיל וימאס בלבו הרעות.

וביותר הדברים אמורים, על פי אשר הורנו בדורות הקדמונים, לשעבד את אלו הימים שנרמזו בשם **שובבי"ם**, לייחדם כמקשה אחת להתעוררות לתשובה בשביל תיקון המעשים. וזהו עיקר העבודה, לשנות הרגילות, לטב ולמוטב. בבחינת סור מרע, לחדול מכל דבר שיש בו סרך איסור. ועשה טוב, להתאמץ מעט מזעיר, להרגיל עצמו בקניי נצח, גם כשהדבר כרוך ביגיעה רבה ועצומה, בגוף ובנפש. ואין לך תיקון על העבר, וחיווק על העתיד כמו זה.

יסוד זה נרמז בשעבוד מצרים שהעבדו את בני ישראל בעבודת פרך, כפי שאמרו חז"ל (סוטה יא ב) שהיו המצריים מחליפין מלאכת אנשים לנשים ומלאכת נשים לאנשים. ומבאר בספה"ק באר משה (אזורב) מהי עבודת פרך שהאנשים יעשו מלאכת הנשים. לפי שכל מלאכה שאין האדם רגיל בה, היא עבודה פרך ואף שהיא קלה. ודבר זה הוראה לדורות בכלל ובפרט, כי כל מעשה האדם הנעשה נגד תכונותיו ורצונו הוא בגדר עבודת פרך, וזהו שנאמר (תהלים כה יח) "ראה עניי ועמלי ושא לכל חטאתי", כי כל עינוי אף שאינו גופני הוא בגדר עמל מפרך. וכך הוא גם באדם המתגבר על סביבתו ומתרחק מכל המפריעים לעבודת הבורא, שבוודאי לפום צערא אנריא, ומאחר שנחשב לו כעבודת פרך, שכרו הרבה מאד. כמו שפירש הרשב"ם (בבא בתרא נו ב) בחובת זהירות האדם מללכת בדרך שאפשר להיכשל שם בראיה אסורה, דאי אנשי נפשיה חסיד הוא, והרי שם אין שום טרחה מיוחדת, אלא שעליו קצת להתאמץ להטות עינו ובגלל זה בלבד כבר נקרא חסיד. וכל זה הוראה שלא רק סבל גופני נחשב כעבודת פרך, אלא אפילו שינוי קל מהנהגתו נכלל כבר בגדר סבל.

ובמיוחד בעמל התורה מצינו כך, שאמרו חז"ל (שיר השירים רבה ח) על הכתוב "האלף לך שלמה" (שיר השירים ח יב) הלומד תורה בצער נוטל אלף, היינו לאו דוקא צער של יסורים וכדו', אלא אף התגברות על עצלות ושאר דברים המטרידים דעתו של אדם, הרי זה נחשב לצער. משום שסובל בגלל שינוי מתכונת נפשו. והיינו דברי התניא (פרק טו) בביאור מאמר חז"ל (חגיגה ט ב) ו'אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד'. שבימיהם היו רגילים לשנות כל פרק מאה פעמים, דאיתא התם בגמ' משל משוק של חמרים שנשכרים לעשר פרסי בזווא, ולאחד עשר פרסי בתרי זוזי, מפני שהוא יותר מרגילותם, ולכן זאת הפעם המאה ואחת היתירה על הרגילות שהורגל מנעויו - שקולה כנגד כולן, ועולה על גביהן ביתר שאת ויתר עז להיות נקרא עובד אלקים. ובהו יתבאר לנו הכתוב "כאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ", כי כל אחד ואחד לפי עינויו הוא - היינו כפי הצער והעניו כך תהיה גדולתו.

מכל זה נשמע לנו, כי הגם שמעיקרי התשובה הרי שיש להרבות בתעניות ושאר סיגופים, אך כמוזבן שאין זה דבר השווה לכל נפש. ובפרט בדורות האחרונים, שכבר הקדימו לדרוש הצדיקים שבדורות הקודמים, איך להקל הסבל והצער, וללמד על דרך התשובה לכל אדם באשר הוא. הנה מה טוב ומה נעים, שעם שינוי הרגילות שבאדם, הרי רווח לנו לצאת ידי חובת סיגופים, שכשמים כן הוא, עבודת פרך לשעבד תאוות ומוחשבות הלב בפועל ממש, לעבודת הבורא.

וכך איתא בשו"ע בהלכות תענית (סימן תקעא סעיף ב) תלמיד חכם אינו רשאי לישיב בתענית, מפני שממנעט במלאכת שמים. והעתיק שם המשנה ברורה בביאור הלכה מה שכתב הש"ח בשם החרדים שמצא בתוך ספרי המקובל האלקי חסידא קדישא הרב ר"י לוריא אשכנזי ז"ל: כל מה שתמצא בסיגופים וכו' לא נזכרו אלא למי שאין עמלו בתורה, אבל מי שתורתו אומנתו ויודע דעת ויראת ד' - החלש ולא יתבטל מלימודו. וכעין זה כתב החיי אדם, דאפילו על עבירות ידועים המבואר ברקח שצריך להתענות לכפרה כמה ימים, אם תלמיד חכם הוא ותורתו אומנתו אפילו בזמן הזה לא יסגף עצמו כל כך, רק שישב לפני ד' בלב שלם ויבכה מקירות הלב וילמוד יותר מאשר היה רגיל. כי התורה היא מקוה טהרה, ונמשל לאש, וכל אשר יבא באש יבא ויטרה. וימעט מכל התענוגים ויאכל רק כדי קיום גופו שלא יחלש, כדי שיהיה לו כח לעבודת השם... ודי ראה ללבב.

צידה לדרך: ההרגל שבאדם נעשה טבע, ומימילא בשינוי הרגילות - להתאמץ בעשה טוב יותר מהרגלו, ולהימנע מהרגילות שאינה כפי תורה, זה כבר נחשב כסיגופים קשים לתיקוני תשובה.

נצור לשונך

עפ"י סדר הלימוד היומי

הלכות שמירת הלשון

נה עבת - הלכות אסורי רכילות - כלל ח

ד. עוד יש דברים, שהן אסורין מטעם אבק רכילות, בגון, אם מה שמספר לו, מה שאמר פלוני עליו, אינו דבר גנאי, רק דבר, שדרך בני אדם להקפיד קצת, כשאומרים לו בפניו.

ה. וחיבב אדם להסתיר הסוד, אשר יגלה לו חברו דרך סתר, אף על פי שאין בגלוי הסוד ההוא ענין רכילות, כי יש בגלוי הסוד נזק לבעליו וסבה להפך מחשבתו, גם בזה הוא יוצא מדרך הצניעות, והוא מעביר על דעת בעל הסוד.

מקדש מעט

ואיכור שיהיה בשעת התפילה

בעניין השיבות עניית אמן

יש לכוין בעניית הקדיש.

ושלוח ערך, אורח חיים סימן נו סעיף א

יש לכוין - כי אחז"ל כל העונה איש"ר מברך בכל כחו קורעין לו גור דינו ופירשו הראשונים דר"ל בכל כחו בכל כונתו ובכל איבריו והיינו שיאמרנה בלב ונפש ולא רק כמוצאי שפתיו ולבו בל עמו.

גם יכוין לשמוע הקדיש מפי הש"ץ כדי שידע על מה הוא עונה אמן זה שמיה רבה ואמן שאחר דאמירן בעלמא. וכ"ש שצריך ליזהר מאד ומאד שלא להשיח באמצע קדיש או קדושה, וכדאיתא במסכת דרך ארץ ד"ר חמא אשכחיה לאליהו בכמה אלפי גמלים טעונים אף וחימה לשלם לאלו וכל המדבר באלו המקומות עליו הכתוב אומר ולא אותי קראת יעקב (הובא בב"י סימן קכ"ח), וכתוב בספר חסידים מעשה בחסיד אחד שראה לחסיד אחר במוותו ופניו מוריקות א"ל למה פניך מוריקות א"ל מפני שהייתי מדבר בשעה שהש"ץ היה אומר ויכולו וברכת מגן אבות וביתגדל.

ובספר מטה משה סימן תי"א הביא בשם מדרש שחכם אחד נטראה לתלמידו בחלום וראה התלמיד שהיה לו כתם במצחו וא"ל מפני מה אירע לך כך א"ל מפני שלא הייתי נזהר מלדבר כשהחזן היה אומר קדיש.

ואפי' להרהר בדברי תורה אסור בשעה שהחזן אומר קדיש מפני שצריך לכוין הרבה בעניית הקדיש [פרי חדש]. ואין חילוק בין קדיש על תנ"ך או אגדה או משניות [פמ"ג].

משנה ברורה, אורח חיים סימן נו סעיף קט"א